

Alles begint bij de boodschap

Geen kunstdiscipline is haar vreemd, schilderen, zeefdrukken, performances, wandkleden, installaties, in haar oeuvre zit het allemaal. Dat is vanzelf gegaan, ook omdat ze zich nooit heeft laten leiden door de technieken die ze al beheerste, maar altijd door de inhoud die overgebracht moest worden. Eerst bepalen wat ze wil zeggen en daar de juiste uitdrukkingvorm bij zoeken, dat is haar methode. In een videogesprek vanuit haar woonplaats New York legt ze uit hoe dat in z'n werk gaat.

Cornel Bierens

Wat was je overweging, als multitalent, om op de academie uitgerekend voor grafische vormgeving te kiezen?

Dat was vooral pragmatisch. Ik wilde met mijn kunst mijn eigen geld verdienen, en de kans daarop was het grootst met een toegepaste vorm. Dus ben ik een hele tijd grafisch vormgever en artdirector geweest, en nog steeds wel. Na de academie ben ik ook gaan zeefdrukken, ik had een tijd een eigen zeefdrukstudiotje. Een technisch proces, je werkt laag voor laag, heel planmatig. Maar je bent vooral aan het schoonmaken, alleen al de zeven zelf, alles moet brandschoon zijn, heel veel werk. Dat vond ik op den duur uit balans en toen ben ik weer gaan schilderen. Ik ben voor drie maanden naar New York gegaan en heb bij The Art Students League vijf ochtenden in de week klassiek modelschilderen met olieverf gevolgd, heel intensief. En 's middags naar de musea en galleries. Super inspirerend om dat in New York te doen, ik heb heel veel geleerd.

Toch heb ik begrepen dat je in de loop der tijd steeds meer moeite kreeg met schilderen.

In feite heb ik altijd moeite gehad met schilderen. Enerzijds vind ik de flow waarin je bij schilderen kunt komen heel fijn, anderzijds zit ik altijd te worstelen. Bij elk nieuw schilderij weet ik niet meer hoe dat eigenlijk ook weer moet, er zit altijd strijd in voor mij. Het moeilijkste is het inhoudelijke, hoe je er echt betekenis in krijgt, dat wordt steeds zwaarder door alle ellende in de wereld. Hoe schilder je over ongelijkheid van vrouwen, discriminatie, racisme, al die narigheid, ik vind dat daar mijn werk over moet gaan. Een landschapje, hoe eigentijds ook, is voor mij te vrijblijvend. Er moet een maatschappelijke urgentie in zitten, anders hoeft ik geen schilderij te maken.

Vrijblijvende landschapjes zijn ook wel het laatste wat ik met jou associeer. Alles wat je hebt geschilderd, of het nu stillevens zijn van tubes crème die de huid witter maken, of vlaggen van pleisters in alle huidskleuren van de wereld, of doeken met in koeienletters de miljoenen die zijn neergeteld voor beroemde naakten, een kritische noot ontbreekt nooit. Laat staan in je portretten van de grote boeven van deze wereld, Sadam Hoessein, Kadhafi, Osama bin Laden...

Bij hen was het de kunst om ze niet als karikaturen af te beelden, en er toch iets aan toe te voegen waardoor je net anders naar ze kijkt dan gewoonlijk. Ik heb bijvoorbeeld Osama bin Laden oogschaduw en lippenstift gegeven, omdat ik zeker weet dat die man zo gay was als wat, geen

twijfel aan. Ik denk dat hij zich bij het leiden van Al Qaida voor een deel ook afreageerde, omdat hij niet kon zijn wie hij was.

Uiteindelijk lijkt het schilderen bij jou toch op de achtergrond te zijn geraakt. Je bent de straat op gegaan en hebt je onder het gedoe begeven, bent acties gaan maken.

Ja, ik voelde een te grote scheiding tussen mijn kunst en de echte wereld. Er komt ook bij dat ik altijd een haat-liefde verhouding heb gehad met galleries, en ik ben zeker niet de enige. Onder kunstenaars je kunst verhandelen en uitruilen is leuk, maar daar kun je niet van leven. Dus zit je vast aan het galeriecircuit, want dat is de weg om door te breken en bij grote verzamelaars terecht te komen. Maar niet voor mij, ik zou het gevoel krijgen te werken voor de linkse of rechtse hobby van mensen die te ver van me af staan. Binnen de kortste keren zou ik mijn eigen spoor kwijtraken.

Dat spoor vond je onder meer in je Dalai Lama-projecten. Voor 'Made in China' (2013) heb je zestien Chinese kunstenaars een foto laten naschilderen waarvan ze niet wisten dat die deel was van een portret van de Dalai Lama, wiens beeltenis verboden is in China. Het samengestelde portret heb je later aan hem aangeboden. Een jaar eerder had je bij de Chinese ambassade in Den Haag al een taart voor hem bezorgd, op zijn verjaardag, die in China niet gevierd mag worden.

Het kwam voort uit een bezoek aan Tibet, waar ik zelf heb ervaren hoe knellend het regiem is. Op een dag in de hoofdstad Lhasa kreeg ik een vreemd telefoontje, daarna kon ik niet meer twitteren. Ik begon me heel ongemakkelijk te voelen, alsof ik constant werd bespied. En tijdens de Dalai Lama-actie bij de ambassade verscheen er al snel een helikopter in de lucht die duidelijk voor ons was. Blijkbaar valt een taart aanbieden meteen onder het kopje demonstratie. Toevallig was er ook net een fietstocht ter ere van de verjaardag van de Dalai Lama, dus werd het wat groter. Ik kende de regels niet, maar we moesten onze paspoorten laten zien en onze namen werden genoteerd. Er werd ons een proces verbaal beloofd maar dat is nooit gekomen, daar ben ik dus mooi aan ontsnapt.

Even typisch voor jou is je actie in het Amsterdamse Martin Luther Kingpark, waar je illegaal een standbeeld van King liet plaatsen. Dat was op 15 januari 2020, zijn verjaardag.

Hij is altijd een icoon voor mij geweest omdat hij zowel radicaal als geweldloos was. Vergeleken bij hem ben ik een watje, ik ga niet op de barricaden staan als ik misschien gearresteerd word. Op klaarlichte dag hebben we het beeld neergezet, 1,20 meter groot, ik was doodsbang voor de politie. Er kwam een karretje van de gemeente langs, mijn hartslag steeg naar 200 maar we bleven cool. Met een diamantboor maakten we gaten om het beeld vast te zetten, een pokkenherrie. De bronsgieter werkte graag mee, hij vond het een heel goede actie, illegaal of niet. Het was drie kwartier hyperventileren.

Je had twee jaar eerder, op 4 april 2018, vijftig jaar nadat Martin Luther King werd vermoord, ook al vijftig kleinere standbeeldjes overal in de stad in de openbare ruimte geplaatst, waarvan er een aantal, zoals je had voorzien, werd gestolen. Hoe financierde je dat alles?

Met mijn eigen spaargeld. Niemand wist ervan, alleen de bronsgieter en mijn vriend had ik ingelicht. Ja, wat een idealisme, dat kun je zeggen, maar er was niks aan te doen, het moest en

zou gebeuren. Er zat ook boosheid in, dat hielp. Want eigenlijk was het beeld een opdracht van het stadsdeel, ik had een akkoord, en zelfs al een aanbeting ontvangen. Maar een half jaar later, alles was voorbereid, ook met de parkarchitect, trok de gemeente zich opeens terug. Ze vonden het beeld toch niet zo goed bij mij passen, het had niet het performatieve karakter van mijn andere werk. Vage rotsmoezen dus.

Ondertussen staat het beeld er nog steeds, toch?

Nou ja, ik heb ze natuurlijk wel voor een voldongen feit geplaatst, niet alleen door het beeld daar neer te zetten maar ook door Het Parool erbij te halen. Ik dacht ik heb de krant nodig om het beeld draagvlak te geven, zodat de gemeente het niet onopgemerkt kan weghalen. Dat is gelukt, al is het beeld niet officieel geaccepteerd, niet opgenomen in de collectie monumenten van Amsterdam. Het wordt gedoogd, dat is alles.

Toch een gewonnen gevecht. Is dat wat activisme doet, extra krachten in je naar boven halen?

Juist door dit soort projecten te doen ben ik, als witte vrouw, steeds meer gaan beseffen hoe groot het verschil is tussen wit en niet-wit zijn. De ellende waar niet-witte mensen mee worden geconfronteerd kunnen wij ons niet voorstellen. Ik kom uit een klein dorpje waar welgeteld één Indonesische en één Turkse familie woonde, en op de academie was ook bijna iedereen wit. We dachten er niet eens over na hoe moeilijk die andere groepen het hadden. En de grootste onderdrukte groep zijn natuurlijk de vrouwen. Ik zit nu in Amerika waar het recht op abortus aan banden wordt gelegd, Pro-Life en Pro-Choice staan keihard tegenover elkaar. New York is geen probleem maar in een aantal staten is het heel erg, na de conceptie ben je al strafbaar. Als iemand IVF heeft gedaan, is dan wat in de vriezer ligt niet ook al strafbaar? - dat soort maffe discussies wordt hier gevoerd. Het is toch van de zotte dat iets van pal na de bevruchting, als het nog een klontertje is van twaalf cellen, dat zoiets ook al moord zou zijn. Kom op jongens!

Hoor ik het goed dat je weer een abortusproject gaat doen, zoals je er meer hebt georganiseerd?

Inderdaad, al moeten de plannen nog vorm krijgen. Ken je de *Freedom Rides* uit de jaren zestig? Mensen uit noordelijke staten gingen met de Greyhound Bus naar de zuidelijke staten, waar nog segregatie was. Witte en zwarte mensen zaten door elkaar, terwijl ze eigenlijk strikt gescheiden moesten zitten. Dat heeft tot enorme rellen geleid. Zoiets zou ik nu met abortus kunnen doen. Vanuit New York met de abortusbus naar de zuidelijke staten waar ze fel anti zijn, en dan thee en *Bans Off Our Bodies* T-shirts uitdelen.

Zou je je kunnen voorstellen dat de politieke actie zo belangrijk voor je wordt dat de kunst er helemaal uit gaat verdwijnen? Of denk je dat, zoals eerder je kunst niet compleet was zonder engagement, je engagement het ook nooit zonder een vorm van kunst zal kunnen stellen?

Ik denk dat ze zullen blijven samengaan. Hier in de VS krijgt het engagement in de kunst ook veel meer ruimte dan in Nederland. Daar is de kunst al gauw te activistisch, te politiek, dan valt het niet meer onder de echte kunst. Terwijl vrijwel alle kunstenaars die ik hier ken serieus nadenken over politieke kwesties, en die integreren in hun werk.